

หัวข้อวิทยานิพนธ์	การศึกษาพัฒนาการของเจดีย์ล้านนา
ชื่อนักศึกษา	นายรัฐา ฤทธิศร
สาขาวิชา	ประวัติศาสตร์สถาปัตยกรรม
ภาควิชา	ศิลปสถาปัตยกรรม
ปีการศึกษา	2541

บทคัดย่อ

การศึกษาเจดีย์ล้านนาตั้งแต่ พ.ศ. 2510-2534 เน้นไปในการกำหนดช่วงเวลาการสร้าง และการเปลี่ยนแปลงในภาพรวมอย่างกว้างๆ โดยอ้างอิงจากหลักฐานเอกสาร ซึ่งในการศึกษานี้พยายามศึกษาพัฒนาการของเจดีย์ล้านนา และความสัมพันธ์กับการเปลี่ยนแปลงของประวัติศาสตร์ และพุทธศาสนาในอาณาจักรล้านนาในสมัยราชวงศ์เม็งราย โดยในการศึกษาได้ทำการจัดแบ่งรูปแบบของเจดีย์ล้านนาเพื่อสะดวกในการศึกษาพัฒนาการของเจดีย์ล้านนา ดังนี้

1. เจดีย์ทรงปราสาท
2. เจดีย์ทรงระฆัง
3. เจดีย์ทรงปราสาทผสมทรงระฆัง
4. เจดีย์ทรงพิเศษ

เมื่อแบ่งเจดีย์ล้านนาเป็นสี่รูปแบบ จึงทำการศึกษาพัฒนาการของเจดีย์ล้านนา โดยเน้นในส่วนของลักษณะทางสถาปัตยกรรม(รูปแบบ และองค์ประกอบ)ควบคู่กับข้อมูลด้านเอกสาร สามารถสรุปพัฒนาการของเจดีย์ล้านนาโดยแบ่งออกได้เป็น 3 ช่วงเวลา ที่กำหนดจากความเปลี่ยนแปลงของศาสนาพุทธในอาณาจักรล้านนาที่เจริญอยู่ในสมัยราชวงศ์เม็งราย

ช่วงที่ 1 สมัยสร้างอาณาจักร(พุทธศตวรรษที่ 19-20) เจดีย์ที่สร้างขึ้นในช่วงเวลานี้มีรูปแบบที่มีอิทธิพลจากเจดีย์ทรงปราสาท ที่สร้างเนื่องในศาสนาพุทธที่รับอิทธิพลจากสมัยทวารวดี ต่อเนื่องสู่สมัยล้านนาในเมืองเชียงใหม่ และเชียงแสน ที่พัฒนาขึ้นจากพื้นฐานความเจริญของวัฒนธรรมทวารวดี กระทั่งการรับศาสนาพุทธนิกายเถรวาทที่นิยมสร้างเจดีย์ทรงระฆัง การสร้างเจดีย์ทรงปราสาทจึงลดบทบาทลง

ช่วงที่ 2 สมัยอาณาจักรรุ่งเรือง(พุทธศตวรรษที่ 20-21) เมื่ออาณาจักรล้านนารับศาสนาพุทธนิกายเถรวาทเกิดการเปลี่ยนแปลงรูปแบบเจดีย์สู่ทรงระฆัง แบ่งเป็น 2 ลักษณะ คือ

1.เจดีย์ทรงระฆังมีฐานสามชั้นชุตบัวลูกแก้วทรงสูง รับองค์ระฆังใหญ่ไม่มีบัวปากระฆัง
(แบบอย่างเจดีย์วัดสวนดอก คณะรามัญ)

2.เจดีย์ทรงระฆังมาลัยเถาเตี้ยชุตบัวฝาละมี องค์ระฆังเล็กมีบัวปากระฆัง (แบบอย่าง
เจดีย์วัดป่าแดงหลวง คณะสีหล)

โดยเจดีย์ทรงระฆังทั้งสองลักษณะพัฒนาขึ้นอย่างสอดคล้องอย่างเด่นชัดในส่วนฐานย่อ
เก็จ ส่วนเจดีย์ทรงปราสาทอิทธิพลศาสนาพุทธจากทิวทัศน์ไทยพยายามฟื้นฟูโดยผสมผสานกับ
เจดีย์ทรงระฆังเกิดเป็นรูปแบบเจดีย์ทรงปราสาทผสมทรงระฆังช่วงต้นพุทธศตวรรษที่ 21 แต่ไม่ได้
ได้รับความนิยมเหมือนทรงระฆัง โดยยุคทองของอาณาจักรล้านนาอยู่ในรัชสมัยพญาดิลกโลกราช มี
ศาสนาพุทธในอาณาจักรล้านนา 3 คณะ มีแบบอย่างเจดีย์เป็นลักษณะเฉพาะ

ช่วงที่ 3 ก่อนเสียแก่พม่า(พุทธศตวรรษที่ 21-22) เป็นช่วงเวลาที่รูปแบบเจดีย์สร้างต่อ
เนื่องจากยุคทอง ที่มีการคลี่คลาย โดยเพิ่มชุตฐานเพื่อความสูง เพิ่มจำนวนชั้นเก็จ เพิ่มเหลี่ยม และ
ผสมผสานรูปแบบเจดีย์ต่างนิกาย ที่ยังสร้างเจดีย์ในรูปแบบของเจดีย์ทรงระฆัง 2 ลักษณะ และทรง
ปราสาทผสมทรงระฆัง

จากการศึกษาเห็นว่าชาวล้านนาให้ความสำคัญกับการสร้าง และการออกแบบเจดีย์ให้
มีรูปแบบ ลักษณะ เป็นแบบอย่างของตนเอง ที่ถ่ายทอดผ่านการก่อสร้างสถาปัตยกรรมทางศาสนา
อย่างยิ่งใหญ่ และสวยงาม สะท้อนถึงความเจริญในทุกด้านของอาณาจักรล้านนาโดยเฉพาะความ
เจริญของวัฒนธรรมพุทธศาสนาในอาณาจักรล้านนา กระทั่งในปัจจุบันชาวล้านนายังคงให้ความสำคัญ
กับประเพณีเกี่ยวกับพุทธเจดีย์เสมอมา